

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Вступ. Середовище, у якому функціонує підприємство, являє собою сукупність ризиків з різною природою походження. Ризик виникає там, де існує декілька варіантів розвитку подій, а в умовах ринку (де все будеться на принципах свободи вибору й конкурентної боротьби) ризик набуває особливого значення. Тобто ризик є результатом дій в умовах невизначеності (неповної визначеності).

Швидкі зміни довкола досить часто змушують суб'єктів підприємницької діяльності діяти сміливо, нетрадиційно і йти на ризик. Ризик часто приносить високу винагороду, а неризикування може призвести до недоотримання прибутків.

Практика діяльності зарубіжних компаній доводить важливість дослідження та вдосконалення системи управління господарськими ризиками (на великих підприємствах створюються групи управління господарськими ризиками, на середніх чи невеликих аналізом ризиків займається окремий спеціаліст: економіст-аналітик, фінансист, маркетолог, тощо). В Україні ж питанням дослідження системи управління господарськими ризиками поки не приділяється належної уваги, хоча у свідомості більшості керівників фірм з'явилося розуміння необхідності приділяти увагу управлінню ризиками.

Постановка задач. Метою магістерського дослідження є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності управління господарськими ризиками на досліджуваному підприємстві ЗАТ «ОТІС» і, як наслідок, покращення показників його господарської діяльності.

Відповідно до мети в дипломній роботі вирішено наступні задачі:

- узагальнено базові положення щодо сутності поняття «господарський ризик» та визначено підходи до його оцінки;
- проведено якісну та кількісну оцінку ризиків;
- розглянуто особливості функціонування підприємств ліфтобудівної галузі;
- виконано аналіз та оцінку ефективності управління господарськими ризиками підприємства ЗАТ «ОТІС»;
- визначено напрями та розроблено рекомендації щодо вдосконалення процесів управління господарськими ризиками на підприємстві ЗАТ «ОТІС».

Методологія. Теоретично-методологічною основою магістерського дослідження є методологія та загальнонаукові принципи проведення комплексних економічних досліджень, фундаментальні положення сучасної економічної теорії. В роботі використані наступні методи: статистичний метод використовувався при аналізі постачальницького забезпечення роботи підприємства; аналітичний та логічний використовувались при удосконаленні механізму управління виробничими ризиками; аналіз фінансових коефіцієнтів – для оцінки ефективності господарської діяльності; порівняння – для зіставлення фактичних даних за окремими періодами і роками; рядів динаміки – для зображення зміни у часі показників, що досліджувались; графічний – для наочного відображення динаміки показників.

Основні результати дослідження. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані для практичного впровадження комплексного механізму управління господарськими ризиками на підприємстві ЗАТ «ОТІС» (Україна).

До результатів, що мають найбільше практичне значення, відносяться:

- проведення якісної та кількісної оцінки ризиків підприємства, що дало змогу ідентифікувати найбільш вагомі ризики, оцінити, визначити їх рівень та проаналізувати їх вплив на роботу підприємства;
- розробка комплексу заходів щодо підвищення ефективності управління господарськими ризиками на підприємстві ЗАТ «ОТІС».

Висновки. Спрямування магістерської роботи – дослідження системи управління господарськими ризиками та внесення пропозицій щодо вдосконалення даної системи.

В роботі було розглянуто теоретичні основи господарських ризиків, методику їх оцінки і механізми їхнього управління на підприємстві. В ході проведення такої роботи було виявлено, що в українській літературі даному питанню увага почала приділятися нещодавно (після розпаду Радянського Союзу) і поки що воно не є вивченим до кінця. А практика застосування досягнутого успіху зарубіжних підприємств в сфері управління господарськими ризиками впроваджується повільно і потребує значної адаптації для українських підприємств.

Існує безліч підходів до визначення самого поняття ризику. Проаналізувавши роботи спеціалістів, можна сказати, що найбільш повним визначенням ризику є наступне: ризик – це ймовірність (або загроза)

втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення додаткових витрат в результаті здійснення конкретних видів виробничої чи фінансової діяльності.

Виникають проблеми і суперечності при класифікації ризиків, оскільки вона є досить різною і не розроблено єдиного підходу.

Для успішного управління ризиками на підприємстві і розробці ефективних методів зниження їх впливу на його роботу необхідно провести повний аналіз господарських ризиків, який включає якісний та кількісний аналіз.

В даній роботі на прикладі підприємства з виробництва ліфтового обладнання ЗАТ «ОТІС» (Україна) було проведено якісний та кількісний аналіз господарських ризиків і виявлено, що найбільш вагомими є виробничі (ризик, пов'язані з постачанням виробництва, ризик росту втрат при виробництві, ризик невиконання підприємством своїх зобов'язань перед замовниками) та фінансові ризики. Від ефективності управління ризиками, що виникають у виробничій та фінансовій сферах в значній мірі залежить проведення організаційних перетворень, визначення загальної стратегії розвитку підприємства, пошук й прийняття важливих управлінських рішень, кадрові зміни і таке інше. Нехтування даними ризиками може призвести до збою всієї роботи підприємства, втрати конкурентних позицій або значних втрат прибутку та зниження рівня рентабельності.

Проведення якісного аналізу є дуже важливим і складним, оскільки даний аналіз ґрунтується на знаннях, досвіді й інтуїції керівників та спеціалістів підприємств. Завданням такого аналізу є виділення факторів ризику, ідентифікація його можливих видів та прогнозування етапів, на яких вони можуть виникнути, оцінка їх небезпеки, тобто визначення потенційної області ризику. Однак у більшості випадків для оцінки ризику одного лише якісного аналізу недостатньо.

В ході якісного аналізу було розглянуто три підвиди виробничого ризику підприємства ЗАТ «ОТІС» (Україна): ризик, пов'язані з постачанням виробництва, ризик росту втрат при виробництві, ризик невиконання підприємством своїх зобов'язань перед замовниками, а також досліджено фінансові ризики. По кожному з визначених ризиків описано негативний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів середовища підприємства, виявлено причини дії негативних факторів та запропоновано можливі варіанти рішення ймовірних проблем.

Досить важливо також проводити кількісний аналіз ризиків, який полягає в числовому визначенні його розмірів. Однак існуюча на сьогоднішній день у вітчизняній науці, теорія оцінки економічного ризику потребує удосконалення, так як вона обмежується лише поверховим розглядом існуючих методів кількісного аналізу ризику і не дає жодних конкретних рекомендацій, який із них краще застосовувати при оцінці того чи іншого проекту. Ні один з існуючих методів аналізу ризику не є придатним для автономного використання.

Організація виробництва на підприємстві залежить в першу чергу від здатності керівництва вміло управляти ланцюгом поставок. Як показав аналіз, основні втрати, які несе підприємство – це втрати, пов'язані з роботою постачальників.

Підприємство працює з великою кількістю постачальників: за останніми даними, отриманими з підприємства на листопад 2006 року, налічувалося близько 110 постачальників, серед яких 40% постачань матеріалів та комплектуючих припадало на імпорт і 60% на вітчизняний ринок. Для оцінки і вибору постачальників підприємство розробило внутрішню систему якості під назвою Q-plus (тобто критерії вибору постачальників і оцінку їхньої роботи).

В цілому загальна стратегія розвитку, вибрана підприємством є правильною, про це свідчить покращення показників роботи і зростання задоволеності замовників: зменшився показник бракованих покупних комплектуючих (з 5900 штук на 1000000 куплених в листопаді 2002 року до 290 в листопаді 2006), зменшилась кількість постачальників (з 650 в 2000 році до 110 в 2006), знизився показник рекламаций (з 0,8 у 2000 році до 0,18 у 2006 році), покращився показник середнього часу закриття рекламаций (у 2000 році він становив 9,6 доби, а в 2006 – 5,6 доби). Але все ж таки підприємство поки що трохи не дотягує до показників внутрішнього планування, хоча й спостерігається загальна тенденція в бік покращення роботи.

Серед негативних наслідків дії виробничих ризиків були помічені наступні: несвоєчасність поставок (своєчасно за даними на 2006 рік було виконано 90% поставок), періодичне зниження обсягів виробництва в порівнянні з плановими показниками (за таких обставин, якщо не знижувати постійні витрати, то це може призвести до зростання виробничих ризиків і втрати прибутку підприємства), погане виконання показника закриття рекламаций, втрата робочого часу при очікуванні матеріалів і як наслідок затримка виконання зобов'язань перед замовниками і т.д.

Частота настання несприятливих подій, пов'язаних із роботою постачальників по рокам знижувалася: у 2003 році цей показник становив 0,23, у 2004 році – 0,22, в 2005 – 0,19, а в 2006 – 0,2. За внутрішнім плануванням цей показник має бути на рівні $\leq 0,18$. Хоча й спостерігається зниження даного показника, все ж існує ймовірність проявлення дії інших негативних факторів, що можуть збільшити даний показник.

Проаналізувавши причини втрат і розрахувавши коефіцієнт ризику (у 2003 році коефіцієнт становив 0,49, в 2004 році – 0,36, в 2005 – 0,27, в 2006 – 0,26 – все це припустимий рівень ризику), було зроблено висновки, що господарювання підприємства є ефективним, але необхідно прагнути до зниження даного показника до прийняттого рівня, тобто $\leq 0,25$.

Отже, з усього вище сказаного, можна зробити висновок, що підприємство розвивається в правильному напрямку. Але необхідно постійно займатися пошуком і розробкою методів, які б допомогли знизити вплив негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства ЗАТ «ОТІС» (Україна). Для цього необхідно корегувати стратегію розвитку підприємства залежно від змін зовнішнього середовища.

Саме тому в даній роботі було представлено власно розроблену стратегію управління ланцюгом поставок, реалізація якої могла б принести позитивні результати в ході виробничої діяльності підприємства і знизити вплив ризиків, пов'язаних з роботою постачальників.

Література

1. Гранатуров В.М., Шевчук О.Б. Ризики підприємницької діяльності: Проблеми аналізу. – К.: Зв'язок, 2000. – 152 с.
2. Економічний ризик: ігрові моделі: Навч. посібник / В.В. Вітлінський, П.І. Верчено, А.В. Сіган, Я.С. Наконечний. За редакцією доктора економічних наук, проф. В.В. Вітлінський – К.: КНЕУ, 2002 – 446 с.
3. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навчальний посібник. 2-ге видання., доп. перероб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.
4. Клейнер Г.Б. и др. Предприятия в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Под общ. ред. С.А. Панова. - М.: ОАО Изд-во «Экономика», 1997. - 288 с.
5. Мочерний С.В., Устинко О.А., Чоботар С.І. Основи підприємницької діяльності: Посібник. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 280 с.